

DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2021-5-93-42>

УДК 811.125*285.4

Шевченко М.Ю.

Донбаський державний педагогічний університет

ЗАСТОСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ МЕТОДІВ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ (НА ПРИКЛАДІ ПРОЄКТНОГО МЕТОДУ)

Анотація. У статті автор наголошує, що відповідно до тенденцій сучасної української освіти до методів і прийомів навчання іноземним мовам висувуються нові вимоги – вони повинні бути орієнтовані на особистість і створювати умови для активної навчально-пізнавальної діяльності школяра. Групові вправи мають значний потенціал для формування комунікативних універсальних навчальних дій у учнів основної школи, оскільки вони стимулюють використання іноземної мови за власною ініціативою, самостійну активність учнів і створюють умови для їх соціалізації. Наголошено, що оцінювання групових форм роботи повинно включати як кінцевий продукт, так і процес взаємодії учнів. метою використання групових форм є формування комунікативних умінь. Відзначено, що навчання іноземної мови має будуватися з використанням різних форм групової роботи, які дозволяють залучити учнів в різні види комунікативної діяльності. Навчання в групі може бути ефективним, за умови врахування вікових особливостей школяра; принципів роботи в групі; при відповідній підготовки вчителя; при врахуванні вимог стандартів нового покоління; при розвитку не тільки комунікативних, але і оціночних вмінь у школярів. Експериментальна робота підтвердила ефективність розробленого комплексу групових вправ як засобу формування комунікативних універсальних навчальних дій. Систематичне і цілеспрямоване застосування групового навчання сприяє розвитку комунікативних умінь.

Ключові слова: інновація, проект, групова робота, інтелект, розвиток.

Shevchenko Maryna

Donbas State Teachers Training University

THE USE OF INNOVATIONAL METHODS ON THE LESSONS OF THE ENGLISH LANGUAGE (ON THE EXAMPLE OF PROJECT METHOD)

Summary. Innovative methods have become an integral part of the process of teaching and learning English. They help students to master the necessary skills for free use of English in a short time, namely: listening, reading, writing and communication skills. Given the importance of innovative methods, it should be noted that the central place in the teaching process is the personality of the teacher, who selects, evaluates and implements new methods. Thus, innovative methods help the teacher to solve a large number of organizational issues, to make the lesson more interesting, but innovation cannot completely replace the teacher. An analysis of other innovative trends in the teaching of English may be a prospect for further research. At the present stage of school education reforms, there are serious changes associated with the use of innovative methods in the educational process. The reform is implemented by the school through the solution of tactical, methodological and organizational tasks. The use of innovative methods allows to solve the main contradiction of the modern education system – the contradiction between the rapid growth of knowledge in the modern world and the limited opportunities for their assimilation by the individual. The following provisions are defined separately: In accordance with the trends of modern Ukrainian education, new requirements are put forward to the methods and techniques of teaching foreign languages, they must be personality-oriented and create conditions for active learning activities of the student. Group exercises have a significant potential for the formation of communicative universal learning activities in primary school students, as they stimulate the use of a foreign language on their own initiative, independent activity of students and create conditions for their socialization. Assessment of group forms of work should include both the final product and the process of student interaction. the purpose of using group forms is the formation of communicative skills. Foreign language teaching should be based on the use of various forms of group work, which allow to involve students in various types of communicative activities. Group learning can be effective, given the age of the student; principles of group work; with appropriate teacher training; taking into account the requirements of the new generation standards; with the development of not only communication but also assessment skills in students. Experimental work confirmed the effectiveness of the developed set of group exercises as a means of forming communicative universal learning activities. Systematic and purposeful application of group learning promotes the development of communication skills.

Keywords: innovation, project, group work, intelligence, development.

Постановка проблеми. За останні кілька років особливо пильну увагу було звернуто на застосування інноваційних технологій у викладанні іноземної мови та інших дисциплін. Це пов'язано, перш за все зі зміною структури та змісту загальної середньої освіти, коли від учня вимагають на виході зі школи не просто набір знань, умінь і навичок, а певну систему комунікативних, інформаційних та деяких

інших компетенцій, які допоможуть йому швидко орієнтуватися в сучасному світі, де ключовим моментом є саме інформація і методи її отримання та обробки. У викладанні іноземної мови застосування інноваційних технологій дозволяє вивести учнів на принципово новий рівень оволодіння нерідною мовою, підвищити мотивацію навчання, підготуватися до здачі різних іспитів і тестів.

Швидко мінливі умови сучасного техногенного суспільства висувають нові вимоги до сучасного педагога – професіонала, творча педагогічна діяльність якого на сучасному етапі передбачає високу професійну мобільність, готовність до творчої самореалізації, володіння мистецтвом професійного спілкування, вміння творчо застосовувати і розробляти педагогічні технології, вільно мислити і брати на себе відповідальність за рішення поставлених перед ним завдань.

Аналіз досліджень та публікацій. Питання застосування інноваційних методів розглядалося багатьма вітчизняними та зарубіжними вченими. Результати цих досліджень відображені в різноманітних положеннях психології та педагогіки: принципи дидактики і теорії інформатизації та управління освітою (Б.С. Гершунський, Г.М. Клейман), провідні психолого-педагогічні теорії навчання (В.А. Артемов, Л.С. Виготський, П.Я. Гальперин, І.Я. Зимня, А.А. Леонтьєв), методики викладання іноземних мов (І.М. Берман, І.Л. Бім, Н.І. Гез, М.Л. Вайсбурд, В.С. Цетлін, А.А. Миролюбов, І.В. Рахманов, К.С. Фоломкина), принципи технологізації навчання (С.І. Архангельській, М.А. Лейбовській, В.П. Беспалько, Р. Вільямс, К. Маклін).

Об'єкт дослідження: діяльність вчителя й учнів на уроці іноземної мови при використанні інноваційних технологій.

Предмет дослідження: процес використання інноваційних технологій на уроці іноземної мови.

Мета: вивчити процес використання різних інноваційних технологій як ефективний засіб навчання іноземної мови.

Завдання:

- вивчити літературу по темі;
- провести аналіз практичного використання;
- провести характеристику роботи з інноваційними технологіями.

Актуальність дослідження не викликає сумніву, бо питання застосування інноваційних технологій завжди знаходиться в процесі постійних змін та появи нових тенденцій, які повинні досліджуватися та включатися в сучасний освітній процес.

Виклад основного матеріалу дослідження. У нашій країні і за кордоном ведуться серйозні дослідження з проблем технології педагогічної діяльності. Йдеться про еволюцію цього поняття, суть якої, на наш погляд, в послідовному розширенні його обсягу: від технології як елемента технічного «пристосування» в діяльності педагога до якісно нового розуміння педагогічної діяльності як системно організованої соціальної сфери. Технологія навчання, як наголошує С. Сполдінг, «включає цілісний процес постановки цілей, постійне оновлення навчальних планів і програм, тестування альтернативних стратегій і навчальних матеріалів, оцінювання педагогічних систем в цілому і встановлення цілей з самого початку, як тільки стає відомою нова інформація про ефективність системи». Це тільки одне з визначень педагогічної технології, адже їх існує багато. У такому контексті ми розглядаємо технології як сукупність прийомів, що дозволяють в певній їх послідовності (що керується логікою пізнавальної діяльності та особливостями використовуваного методу) реалізувати такий метод на практиці [6].

Для всіх технологій характерні певні загальні ознаки: усвідомленість діяльності вчителя й учнів, ефективність, мобільність, цілісність, відкритість, самостійність, індивідуалізація.

Процес навчання англійської мови може мати свою специфіку і відповідно особливості використання тих чи інших методів, технологій навчання. Поки в теоретичній дидактиці ведуться суперечки про кордони і можливості створення нових педагогічних технологій, в системі викладання іноземних мов вже давно створені методи, що претендують на статус технології, тобто володіють високим ступенем надійності, стабільності і відтворюваності результатів. Коли говоримо про технологічність педагогічного досвіду, то маємо на увазі ті його елементи, які відповідають ознакам технологічності:

- відтворюваність (можливість повторення способів і прийомів іншим педагогом);
- ефективність (можливість досягти результатів оптимальним за витратами шляхом);
- керованість (можливість проектувати навчальний процес, поетапно відстежувати результат і при необхідності вносити корекції);
- системність (цілісність і логічність процесу, взаємозв'язок його частин).

Інноваційні технології в навчанні англійської мови:

- особистісно-орієнтовані (проектна технологія, кейс-технологія, навчання у групах, ігрове навчання, мовний портфель учня і т.д.);
- технології розвитку критичного мислення (проблемне навчання, технологія «мозкового штурму», дебати і т.д.);
- технології на основі активізації навчального процесу (диференційовані, інтегровані, різнорівневі) [2].

Принцип особистісно орієнтованого навчання передбачає навчання, яке вимагає від викладача вступати в діалог і підтримувати його, слухаючи і поглиблюючись в особистісний сенс висловлювання учня. Можливість реалізації цього методу безпосередньо пов'язана зі зміною особистісної установки викладача. Наша мовна і немовна поведінка несе певний професійний відбиток і характеризується зайвою категоричністю, авторитарністю, догматичністю суджень. Така установка знищує саму ідею діалогу. Тому йде постійний процес пошуків нових методів, які могли б стати стимулом, поштовхом до початку діалогу. Механізм мотивації при цьому повинен зачіпати всі сфери: інтелектуальну, мотиваційну, вольову, сферу самосвідомості.

Особистісно орієнтоване навчання – це процес, спрямований на досягнення активності особистості та збереження цього стану. Найбільш істотним в плані активізації всього навчального процесу є максимальне використання можливостей, закладених в практичних заняттях, адже при певному рівні розвитку комунікативних засобів великого значення набувають такі джерела інформації, як інтернет, листування іноземною мовою, журнали, газети. Активізація занять з іноземної мови пов'язана, перш за все, з раціональною організацією пізнавальної діяльності учнів, з урахуванням їх індивідуальних здібностей [4].

До технологій особистісно-орієнтованого навчання належать: проектна технологія, кейс-

технологія, навчання у парах, ігрове навчання, мовний портфель учня і т.д.

Метод проектів, відомий також як метод проблем, виник у 1920 році в США. Зазвичай його пов'язують з ідеями гуманістичного напрямку у філософії та освіті американського філософа і педагога Дж. Дьюї, а також його учня В.Х. Килпатрика.

Всі розвинені країни удосконалювали і розвивали теорію і практику цього методу. Було доведено, що проект цінний саме тим, що під час його виконання учні вчаться працювати самостійно, набувають досвіду пізнавальної та навчальної діяльності, а це, як відомо, є необхідним компонентом освіти на сьогодні. У процесі проектної роботи відповідальність за навчання покладається на самого учня як індивіда й як члена проектної групи. Найважливіше те, що саме учень, а не вчитель визначає, що буде міститися в проекті, в якій формі і як пройде його презентація. Іншими словами, проект – це можливість для учнів висловити свої власні ідеї в зручній для них формі. Тут слід також відзначити і той факт, що не маючи можливості використовувати отримані з іноземної мови знання поза класом, учні втрачають інтерес до його вивчення [3].

Є.С. Полат пропонує наступну типологію проектів:

1. Дослідницькі проекти, які характеризуються добре продуманою структурою, позначенням цілей, обґрунтованою актуальністю предмета дослідження для всіх учасників. Вони мають структуру, наближену до справді наукового дослідження. Подібні проекти, природно, повинні відповідати рівню мовної підготовки школярів певного етапу навчання.

2. Творчі проекти, які передбачають відповідне оформлення результатів. Оформлення результатів вимагає чітко продуманої структури, наприклад: у вигляді відеофільму, репортажу, дизайну певної рубрики, альбому і т.п.

3. Рольово-ігрові проекти, в яких структура намічається, але залишається відкритою до закінчення проекту. Учасники такого проекту беруть на себе певні ролі, які обумовлені характером і змістом проекту. Ролі можуть бути найрізноманітніші: від літературних і казкових персонажів до ділових людей нашого часу. Ступінь творчості в подібних проектах досить висока, але основним видом діяльності все-таки є рольово-ігрова.

4. Інформаційні проекти, які спрямовані на збір інформації про певну подію або явище. Учасники проекту збирають цю інформацію з метою ознайомлення з нею широкої аудиторії. Виконання такого проекту можна порівняти з проведенням дослідження: потрібні добре продумана структура, постійне корегування роботи. Такі проекти часто інтегруються в дослідницькі і стають їх певною частиною, модулем.

5. Практико-орієнтовані проекти мають чітко позначений результат діяльності учасників, який обов'язково орієнтований на соціальні інтереси всіх учасників проекту. Наприклад, це може бути законопроект, конвенція з прав тінейджерів, проект будівлі нової школи з зимовим садом і т.п. [4].

За ознакою предметно-змістовної області проекту Є.С. Полат виділяє:

1. Монопроекти. Зазвичай вони проводяться в рамках одного предмета, і теми обираються най-

більш складні для засвоєння. Наприклад, при вивченні іноземної мови найбільш складними є теми країнознавчого, соціального або історичного характеру. Звичайно, робота над проектом на подібну тематику передбачатиме залучення знань і з інших областей. Учитель повинен знати, які знання, вміння і навички придбають учні в результаті виконання цього проекту, намітити поурочні плани роботи: логіка виконання проекту, ролі в групі, форма презентації. Хоча варто зазначити, що форму презентації учні можуть обрати і самі. Зазвичай на уроці мало часу для роботи над проектом, тому його виконання можна перенести частково на позаурочний час.

2. Міжпредметні проекти. Ці проекти складно виконувати під час уроку, вони, як правило, виконуються в позаурочний час. Це можуть бути невеликі проекти, що стосуються однієї теми, але можуть бути і об'ємні, тривалі, що входять у внутрішньшкільний план.

За характером координації виділяють:

- проекти з відкритою, явною координацією;
- проекти з прихованою координацією;

За характером контактів проекти бувають:

- внутрішні;
- регіональні;
- міжнародні;

За кількістю учасників виділяють проекти:

- особистісні;
- парні;
- групові;

За тривалістю проведення проекти бувають:

- короткострокові;
- середньої тривалості;
- довгострокові [12].

Групи учнів формуються з урахуванням психологічної сумісності, при цьому в кожену групу включаються учні з різним ступенем володіння іноземною мовою. Група обирає одне завдання, але при його виконанні відбувається розподіл ролей. Кожен учень отримує самостійну ділянку роботи в проекті. В процесі виконання проекту учні приходять до висновку, що від успіху кожного залежить успіх всього проекту, тому кожен учасник, активно залучається в пошук нової інформації, отже це можна назвати «добуванням знань» [2]. А це великий стимул до активної засвоєння знань. Опановуючи культуру виконання проектних завдань, учень привчається творчо мислити, самостійно планувати свої дії, прогнозувати можливі варіанти вирішення поставлених перед ним завдань, реалізовувати засвоєні їм засоби і способи роботи. Працюючи над проектом, учень вчиться працювати в команді, відповідально ставитися до виконання свого завдання, оцінювати результати своєї праці і праці своїх товаришів. Він також виступає і як соціальне обличчя, співвідносять свої особисті інтереси з громадськими, і як творче обличчя, що спонукає запропонувати нові рішення окремих життєвих проблем.

Організуючи роботу над проектом, важливо дотримуватися наступних умов:

– тематика проектів може бути пов'язана як з країною мови, що вивчається, так і з країною проживання учнів; учнів необхідно орієнтувати на зіставлення і порівняння подій, фактів з історії та життя людей різних національностей і різ-

них країн, підходів до вирішення тих чи інших проблем і т.п.;

– проблема, що запропонована учням до розгляду, формується так, щоб орієнтувати учнів на залучення, по можливості, автентичних джерел інформації;

– оформлення проекту має бути різноманітним;

– тематика повинна бути близька та цікава учням;

– учні повинні бути зорієнтовані на залучення фактів з суміжних галузей знань.

Наприклад, можна запропонувати наступні теми проектів:

– Сучасна королівська сім'я.

– Іноземна мова і країна, мова якої вивчається в моєму житті.

– Захист прав дитини в нашій країні і в країні мови, що вивчається.

– Проблеми підлітків в нашій країні та в країні мови, що вивчається.

– Культура та релігія.

– Знамениті люди в нашій країні і в країні мови, що вивчається.

– Проблеми освіти в нашій країні і в країні мови, що вивчається.

– Школа майбутнього.

– Проблема взаємин батьків і дітей.

Окремо слід відзначити ті позитивні елементи, які присутні в проектному методі навчання. В першу чергу, це мотивація навчальної діяльності учнів. Вона необхідна кожному учневі, який розуміє цінність знань для виконання певного проекту: широкую участь учнів у плануванні своєї діяльності; тісний зв'язок діяльності учнів з життям і з навколишньою дійсністю.

Багато що в проектах походить від мрії, фантазії, але основою фантастичного розвитку думки залишається реальне усвідомлення сьогоденного життя. Процес роботи над проектом розвиває інтерес до іноземної мови, уяву, самостійність та інші якості особистості. Наявність елементів пошукової діяльності, творчості створює умови для «корисного» спілкування, як рідною, так і іноземною мовами.

При використанні методу проектів для організації самостійної роботи учнів змінюється і роль вчителя. Вона різна на різних етапах проекту-

вання. Вчитель виступає в ролі консультанта, помічника, спостерігача, джерела нової інформації, координатора. Головне завдання вчителя полягає в передачі способів роботи, а не конкретних знань, тобто акцент робиться не на процесі викладання, а навчання. Вчитель готується до уроку, прогнозує можливі мовні і немовні дії учнів, плануючи рівень опор, необхідних для кожної групи школярів окремо. Все це робить урок досить продуктивним. Не слід забувати, що на уроці велику роль відіграють гумору й експромт.

Уміння користуватися методом проектів – показник високої кваліфікації вчителя, його прогресивної методики навчання і розвитку учнів.

Всі ці елементи мають істотне значення для правильної та ефективної організації самостійної роботи учнів.

Кейс-технології.

«Кейс-технології» – окремі випадки ігрової діяльності. Вони моделюють стандартні ситуації, які можуть виникнути у трудовій діяльності і вимагати швидкого реагування. Учні пропонують і обговорюють ті чи інші варіанти розвитку подій, тобто роблять все те ж саме, що робили б на рідній мові у відповідних ситуаціях.

Висновки. У процесі навчання англійської мови, інноваційні методи навчання допомагають у формуванні умінь і навичок розмовної мови, а також в навчанні лексики і граматики, забезпечуючи справжню зацікавленість і, отже, ефективність.

Крім того, інноваційні методи допомагають розвивати навички, важливі для іноземної мови. Це, перш за все, пов'язано з розумовими операціями: аналізу, синтезу, абстрагування, ідентифікації, порівняння, зіставлення, вербального та смислового прогнозування і попередження і т.д. Таким чином, навички та вміння, формуються за допомогою інноваційних методів, виходять за межі іншомовної компетенції навіть в рамках мовного аспекту. Процес застосування інноваційних методів також допомагає розвивати соціальні та психологічні якості учнів: їх впевненість в собі й їх здатність працювати в колективі; створює сприятливу для навчання атмосферу, виступаючи як засіб інтерактивного підходу.

Список літератури:

1. Городянченко В.Г. Социология : уч. для студ. высших уч. зав. Киев : Изд. центр «Академия», 2002. 560 с.
2. Савченко А.Я. Дидактика начальной школы. Киев : Абрис, 1997. 420 с.
3. Bose M. A text book of English Language Teaching for Indian Studentsю Ch. New Century Book House. 2005. 440 p.
4. Crystal D. English as a global language. Cambridge : Cambridge University Press, 2007. 253 p.
5. Gower R. Teaching Practice Handbook. L. Macmillan Heinemann. 1995. 334 p.
6. Kumar J. Studies in Language Testing 2. Cambridge. University Press. 1995. 150 p.

References:

1. Gorodyanenko V.G. (2002) Sotsiologiya: uch. dlya stud. vysshikh uch. zav. Kyiv: Izd. tsentr «Akademiya», 560 p. (in Russian)
2. Savchenko A.Ya. (1997) Didaktika nachalnoj shkoly. Kyiv: Abris, 420 p. (in Russian)
3. Bose M. (2005) A text book of English Language Teaching for Indian Students. Ch. New Century Book House, 440 p.
4. Crystal D. (2007) English as a global language. Cambridge: Cambridge University Press, 253 p.
5. Gower R. (1995) Teaching Practice Handbook. L. Macmillan Heinemann, 334 p.
6. Kumar J. (1995) Studies in Language Testing 2. Cambridge. University Press, 150 p.